

2-ги арын ● 1973 ч. февраль 7

АМДАННЫГ ЧЕМ АРБЫДААР

Тоску беш чылдың ийги чы-
лыны күрүнө планын чедиш-
кинниг күүсүдир дээш, Тыва-
ның аш-чем үлөтүр эргеле-
линиг бүдүрүлгелери социалис-
тик чарыштын негелделерин
күүсүдир, чамдык чидишкн-
нери чеди алган. 1972 чыл-
дың сайгарылта планын декаб-
рь 28-да 101,8 хуу күүсөт-
көн. 1971 чыл-биле деңгээлге,
сайгарылта планы 0,5 хуу өскөн.
Планда ажыр 97 муң рубльдин
продукцияны ажыр берген. Чу-
рагайлар-биле көргүзгө, 417
тонна хлеб-булочка, 25,6 тонна
кондитер кылыгыларын планга
немей бүдүрүп үндүргөн.

Бүдүрүлгелерде мурнакчы
ажылчыларын савы көү-
дөш. Күш-ажылчы чедишкн-
нери дээш чеди ажилчыны
эргеледин хүндүлө дептерин-
де кири бижээн. Оларга эштер
М. А. Зиненин, А. И. Сат, А.
И. Ошпко, П. П. Коптева,
Е. Г. Сидельникова, Л. К. Яку-
пова, Ч. И. Ондар хамаарыш.
Ажылчылар Тодомьяла Моро-
зова, Илан Пасмова, Мила
АССР-ийн Дюди Соединия
Президиумуну Хүндүлөт биж-
иш-биле шаңатканнар.

Аш-чем үлөтүр эргеле-
лиг бүдүрүлгелери эртен
чылда кошок деңгээлде
ажылдаанын деңгээлге чо-
гуур. Кызыл хоорайныг
хлеб, пиво, заводтары сай-
гарылта планын 1971 чылдың
деңгээлинен эвээктеткен. Ол
ийн бүдүрүлгө 64 муң рубль-
дин продукцияны чедир бер-
бээн. Бичи деңгээлде булочка-
лар аймаан Кызылдын, Чада-
наанын, Ак-Довурактын хлеб
бүдүрүр заводтары кылырын
эвээктеткен. Пиво заводу 35
муң декалитр эвээктес суусу-
нарны чедир савалат, кутпаан,
оол планын күлө 51,8 хуу күү-
сеткенген.

Оон ийи продукцияныг ас-
сортиментини көүсүдир бол-
гаш шынарын ажилчылар, күш-
ажылдыг бүдүрүлгүдүн беди-
дер талазы-биле хүлээлгелер-
ини чамдык чүдүлгөргө, про-
дукцияны шынарын беди-
деринге болгаш ассортиментини
көөдүлгөргө шаптыктыг бол-
ган. Эртен чылда инитан-биле
богадыкчы 12 саналарын
бүдүрүлгелерге шингээткен, оон
6 муң рубльдин экономиктиг
камналгазын алган.

Эртем-техниктиг информ-

бияларны ажиллап, он ажы-
чаа кылыгыларын немей бүдүр-
ген. Транспорттарын, печка-
ларын чаартылгазын кылган.
Дусту сугга арылалар тускай
хемчегелерин ажиллаан. Ол
хемчегелерин ийи ажы-21
муң рубль болган.

1972 чылда орулга планы
477 муң рубль турган. Ону күү-
сеткенниг түң 538 муң ру-
бль четкен. Кызылдын, Ак-До-
вурактын хлеб бүдүрүр заво-
дтары, пиво заводу планда
ажыр орулганы алган. Бүдү-
рүлгелерде 200 ажыг ажилчы
коммунист күш-ажылдыг ша-
лычмыз атты чеди алган. 100
ажыг ажилчы ол бедик атты
чеди алды дээш, демисежи
турар.

1973 чыл — тоску беш чыл-
дың эң шийирлиг чылы бо-
лур. Во чылда хой эки шы-
нарлыг продукцияны эвээш ча-
рыгалдар-биле бүдүрүрнү бү-
дүрүлгенин социалист чары-
жыныг кол негелделеринде
айткан. Тыванын аш-чем
үлөтүр эргелелиг ажил-
чылары СЭКП Төп Комите-
динин, ССР-ийн Министрлер
Чавулуниг, ВЦСПС-тин бол-
гаш ВЛКСМ Төп Комитеди-
нин 1973 чылдың улус ажил-
агы планын хуусаа бетинде
күүсүдир дээш, үлөтүрүнү, ту-
дуну болгаш транспорттун
ажылдакчыларын Бүгү-эви-
лел социалист чарыжын кал-
барты дугайында доктаалы-
биле танымын, ону боттанды-
рып киришкен.

1973 чылда Бия-Хем район-
нун Туран хоорайга хлеб за-
водууну туудун эгелээр бол-
гаш ийги кварталда Ак-Дову-
рак хоорайга хлеб заводу-
дун бирги ээлчезини чаргы туткан
кезээн ажилдалга кирир. Беш
чылдың үшкү шийирлиг чы-
лында аш-чем үлөтүрүнүн
бүдүрүлгелери сайгарылта
планын декабрь 29-та күүсөдир,
пландан ажыр 30 муң рубльдин
продукцияны бүдүрүп үндүрер,
күш-ажылдыг бүдүрүлгүдүн
бир хуу улагаттырар, 20 муң
рубльдин орулгазын алтыр, бү-
дүрүлгелерге чогадыкчы са-
налдарын ажиллап, оон 10 муң
рубльдин камналгазын алыр.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ,
Тыва АССР-ийн аш-чем
үлөтүр эргелелиг кол инже-
нери.

Күрүнениг педагогика

институтунуң физика-мате-
матика факультетинин сту-
денттери теория кырынга
алган билиглерин практик-
тиг ажилдар-биле холбап
турган, бижыг билигин че-
дип ап турар. Студенттер
физика кабинетинге аны-
бүрү лаборатортуг ажил-
дарын чорудуп, бүдүрүл-
гелерин физиктиг шынарын
болгаш тургузуун тодары-
тып тиле турар. Ушкү ку-
руту студентин Валико
Зурнаван билгелер шийи-
дип алырныг чүткүдүл-
гелерин бирээш. Ол лабора-
тортуг ажилдарга узуг
сонургал-биле кирип турар.

ЧУРУКТА: Валико Зур-
наван физика кабинетинде,
А. ЧОПАННИК фотозу.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ,
Тыва АССР-ийн аш-чем
үлөтүр эргелелиг кол инже-
нери.

Арыг-Бажы сут-бараан фер-
мазының коллективни эртен
1972 чылда ССР-ийн юби-
лейинге телептиг күш-ажыл-
чы белектерлиг ужурашкан.
Ферма чылда бир саар инеке
онааштыр 1443 кг, азы мур-
нунда чылга бодаарга 44 кг
сүтү хойну саап алган. Ол
чидишкн кышкы үеде
мал продуктуларын көвү-
дөш талазы-биле СЭКП
Төп Комитединин, ССР-ийн
Министрлер Чавулуниг бол-
гаш ВЦСПС-тин доктаалын
боттандыра дээш шудургу
хемчегелерин коллективниг чо-
рутканының ачызында чеди-
п алдыган. Фермада бо чылын
мал белектээр чекти, са-
ваң чыбырларын чедимчелиг
организастаан. Саанчы, кадар-
чы, ажаакчы бүрүзү партия-
ның болгаш чазактыг салган
сорулгаларын күүсөдир дээш
хей-аът кирген ажилдап ту-
рар.

Эртен юбилейлиг чылын
ферманың саанчыларының
аразынга хей сүт саалдазы
дээш калбарган чарыштын
тиилекчизи Эник-кыс Кыргыс-

АРЫГ-БАЖЫНЫҢ СААНЧЫЛАРЫ

овна Дугар болуп, бир саар
инекке онааштыр 1995 кг
сүтү саап алган. Мурнакчы
саанчының бүдүн чылда сагган
сүдү планын наалдадан
7 тонна ажыг, азы барык-ла
38 муң килограмм четкен. Ол
ышкыш оон эштери С. Т. Се-
реп, О. С. Нурсат болгаш еске-
лер-даа боттарында чылда ал-
ган хүлээлгелерин алдарлы-
биле күүсөдир шыдааннар.

Бүгү-эвиел социалист
чарыжын калбартыр дугайын-
да партияның болгаш чазак-
тыг кыйгыры ферма коллек-
тивиниң улуг көдүрүлүшкү-
нүн болдурган. Доозулган чыл-
ды коллектив күш-ажылчы че-
дидишкн-биле үеде, 1972
чылда 458 тонна сүтү саап,
күрүнөгө 371 тонна сүтү са-
тан азы планда ажыр 2 тон-
на 200 кг сүтү Төзүн чурт-
ка берген.

«Улуг-Хая» совхозтун
июнь 20-де, а 1973 чылдың

беш чылдың шийирлиг үшкү
чылдында мал кышталгышкы-
нын организастыг, бедик де-
нелге эрттир, чаш бызалар-
ны бурун менди ажап, доку-
турар болгаш инектерин сүт-
күрүн бедикер талазы-биле ра-
йоннуң фермаларының аразы-
нда социалист чарыжының
эгелечилери болган.

Ферма коллективни бо чы-
лын күрүнөгө 370 тонна сүтү
садарын хүлээнип, саалдазы
1972 чылдың деңгээлинен үш
хуу бедикер сорулганы салган.
Төрүүс чурт инекке онааштыр
80-ден эвээш эвес бызааны
менди ап, докутурары, бир
саар инектен-мен 1600 kilo-
грамм сүтү саап алдыр, аны-
к малдың хонукта немелде
деңгээлин 500 грамм чедирер
ында көрдүнгөн. Чарык чыл-
да бир саар инекке онааштыр
700 кг сүтү саап ап, күрү-
ге сүт садарының планын
июнь 20-де, а 1973 чылдың

чыл планын декабрь 20-да
күүсөдирин ол хүлээлгө
айткан.

Мурнакчы ферма коллекти-
виниң ол кыйгырында kilo-
грамм сүтүн, сенаж, сенокос, са-
ваң, кеңсираттыг чөмни
камап чарыгдарын, сүтү
чүлгө эки шынарлыг дужаа-
рын, чаш төрүтүнгөн бызаа-
ларның ажаалдазын экинжи-
рин, саанчыларын мергени-
лиг бедикерин айтып турар.

Арыг-Бажының саанчыла-
ры, инек кадарчылары пар-
тияның болгаш чазактыг кый-
гырынга эрестиг күш-ажыл-
биле харылап чыдаар. Олар
бо шийирлиг чылда үстүндө
бедиктерн хүлээлгелерин албы-
шаан, «Күш-ажылдың хостуу»
совхозтун Тогалыг сут-бараан
ферманың социалист чары-
жына кыйгырган.

О. НАМЧЫЛАН,
«Шынык» туснай кор.

ДЕПУТАТ ООН АЖЫЛ-ХЕРЭЭ

КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГА

1972 чылдың сентябрь төн-
чүзү, Ушкү квартал доосту
турган. Кээп турар меделер
эзүгээр алдыр, «Ленинчи
орук» колхоз мүрүнөгө сүт,
«Коммунист» орук» колхоз
эрт садарының квартал
планын күүсөдир
шыдаан, а оларын сүт бол-
гаш эрт садар турар хем-
чаа-биле алдыр, харин-даа
чыл планын үзүр хире апарган.
Бистин комиссиясы чылгаш,
байдалы ол ажил-агыларга
барыш, өөренип көөр, оон түн-
кенин комиссияны эгелчегил
хуралына чугаладыр деп
шынтыктаан. Ол эзүгээр док-
таал комиссияны дарагы
болгаш еске-даа кескигүнери
көдээ ажил-агынын тускай
эртемилерин-биле мнаар чо-
руткан.

Район Советинин көдээ
ажыл-агы болгаш бойдус кам-
галалыг талазы-биле док-
таал комиссияның хуралы-
га ийи колхозтун дарагалары
ажыл-агыларын күүсөдир
сүт болгаш эрт садар чыл пла-
нын күсөдир турарының
чылгашынын тайырдылаан.
Олар ажаа дарагы алыр хем-
чегер талазы-биле чогуур сүм-
елерни алганнар.

Түнелдеде «Коммунист»
орук» колхоз эрт садар пла-
нын ажыр күүсөдир, а «Ленин-
чи орук» колхозтун дарагалары
ажыл-агынын эвес чоруун көр-
гүзүп, күрүнөгө эрелг болуп
арткан.

Бо дээрге доктаамал комис-
сияны ажилдаан чыгыс жи-
жек-тир. Доктаамал комиссиялар
Советтерин дузалык орта-
дары деп турар. Ол-даа чөдүт,
чүгө дээрге хойлу эзүгээр ол
комиссиялар Советтин шийи-
рлээр айттырларын баш
бурунгаар сайгарып, ону белек-
тээр, сессияларга хүлээп алган
бийишкелерин күүсөдирин
идеилкейлиг кирип сорулга-би-
ле тургустунган. Совет болу-
ну эрелерин долузу-биле
ажылдарыга комиссиялар ду-

залап, ажил-агынын, куду-
рунун, ажилдарын, хой-ни-
тинин кандыг-бир алырнында
тодаргай айттырларын шийи-
рлеп турар. Бо талазы-биле
ажылчы чоннар депутаттары-
ның Каа-Хем район Советинин
көдээ ажил-агы болгаш бой-
дус камгалалыг талазы-биле
доктаамал комиссиянын ажи-
лынын чамдык дуржулгазын
мана бижиксекин.

Бистин комиссиясы район-
нун колхозтарынын болгаш со-
вхозтарынын көдээ ажил-агы
продуктуларын бүдүрүр бол-
гаш белектээр талазы-биле
ажыл-чорудугаларын Советтин
талазында бедик деңгээлде
уудурутууга дузалалыгырче
кол кычкылыгын салып турар.
Ону херек кырынга боттанды-
рарда доктаамал комиссия
тодаргай план эзүгээр ажил-
дап, оон кескигүнери чүгү кы-
лырын баш удуз билеп, хуваа-
жып алган адырларында чо-
гуур хемчегелерин ал чоруду-
турар. Манаа кол-ла чүве—
сессиялар аразында организасты-
гы ажилды шын тургузуу
алыры.

Эртен чылын комиссияны
кесигүнери көдээ ажил-агы
айтырларынын талазы-биле
сессияларга болгаш күүсөдир
хуулап алган шийирлерин кы-
чал, колхозтарга болгаш сов-
хозтарга барып, оларын
ажыл-агынын ханым-биле ана-
лыттеп турган.

Июнь айда доктаамал комис-
сияны кескигүнери сүт ажил-
агы талазы-биле тускай эртем-
ниг Е. Дмитриев болүк эштер-
биле колхозтарда, совхозтарда
сугаттыг черлерин ажиллап
турарын хынаан. Оон түн-
кениге хамаарыштыр комис-
сияның хуралыга ажил-агы-
лар уудурутууга чалааш,
ажаа сугаттыг системаны
ныгачтыгы В. Нельсон-
ниң илеткелди дыңдаан. Удат-
паанда колхозтар, совхозтар
нын шийирлерин сугаттырла
ажылды экинчелет.

Комиссияны кескигүнери А.

Прокудин «Бурунгаар» совхоз-
ка ийи катеп чораш болгаш
часын тарылгага техника бе-
деткелиниң болгаш кыштал-
лашкыныг байдалын өөр-
нип көргөн.

Доктаамал комиссия көдээ
ажыл-агы айттырларын эки
билер активчелерин бодунуң
хуралына чалап, оларын ду-
лазы-биле тодаргай шийир-
лерин, саналдарын хүлээп ап
турар. Көдээ ажил-агы про-
дуктуларын күрүнөгө садар
планынын болгаш хүлээлгелер-
ин колхозтарын, совхозтар-
нын күсөдир турары, мал бо-
лаш чер ажилчыны культу-
ралы бедикер дээш ажаа, мал
семиртилгенин, организастал
турары—бо бүгү бистин док-
таамал күүсөдиринисте турар.

Чугула айттырларын шийи-
рлээр-биле оларын рай-
он, кукумунуң мурунга азы се-
сияга тургузуу турар бис.

Комиссияны ажилының иде-
лелгил, дээшгил болуру оон кес-
кигүнериниң идеилкениден ха-
мааржыр. Ону бистер калчеп
чедип ап турар бис. Оларга
план эзүгээр тодаргай даалга
берип, ону күүсөдирде өске
активчелерин база кириштире-
рин сүмелеп, организастык
ажылчы оларын хаара туудуп
тургаш чедип ап турар бис.

Ижээлээрге, «Бурунгаар» со-
вхозтун малчыны депутат Анай
Базыр ажил-агында мал ажи-
лын доктаамал хайгарал, оон
байдалын өөренип көдээ зоо-
техниктер болгаш мал эчиле-
ри-биле сүмелчип турар.

Көдээ ажил-агынын район
Советинин күсөдир комитеди-
нин талазында уудурутуу док-
таамал комиссия чугула дуза-
ны чедирип турар дээрзин чоокта
болуп эртен сессияга демдег-
лээн. Ол биске бедик үнелээш-
кин.

Каа-Хем район Советинин
көдээ ажил-агы болгаш бой-
дус камгалалыг талазы-би-
ле доктаамал комиссияның
дарагы. А. ЕСИПОВ.

Мурнуу Вьет-
нам Республиканың
Революстуг түр ча-
зааның Сайгон адми-
нистрациязының тө-
лээлекчилери - биле
баштайгы ужура-
жышкыны

Контроль
бөлүктери Мур-
нуу Вьетнам-
ның аңгы-аңгы
черлеринче чо-
рупкан

Чепсектиг
дээрбечил болук

Мурнуу Вьетнамда байдал

П. ПАРИЖ. (СЭТА). Сай-
гондан кээп турар дыңда-
дылардан алгаш көөргө,
Вьетнамга дайынны сокса-
ды болгаш тайбынны кат-
тап тургузар дугайында ду-
гуржулганы күүсөдир-биле
холбашан сорулгалары
боттандырып чеди контроль
бөлүктөрү уластар аразының
контроль, хайгарал тала-
зы-биле Манаданын, Вен-
грияны, Индонезияны
болгаш Польшаның төл-
лөкчилеринден тургустун-
ган комиссиясы Мурнуу
Вьетнамның аңгы-аңгы че-
рлеринче чоруткан.

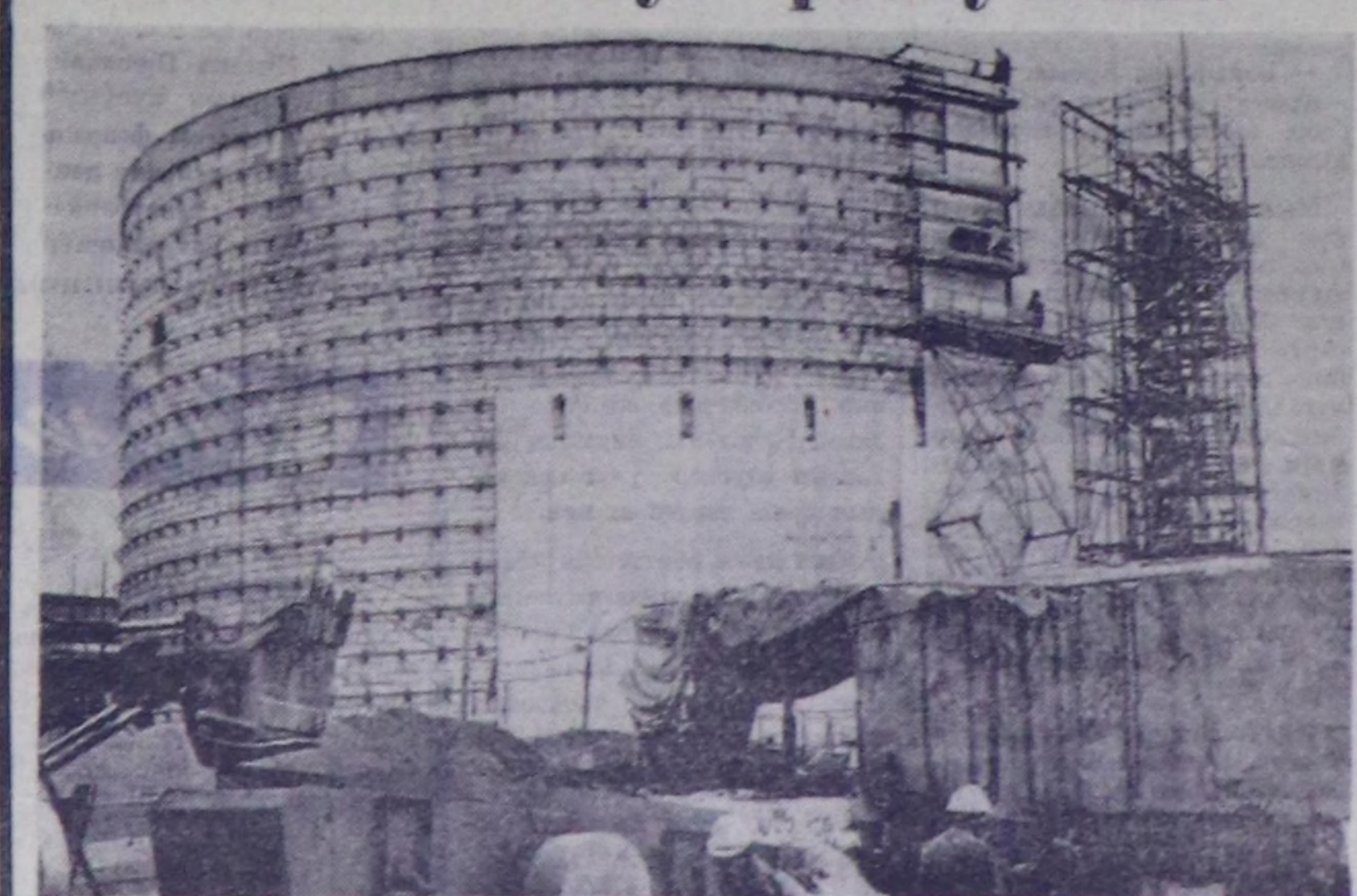
Контроль бөлүктери Хюэ-
де, Данангта, Бьенхоада,
ортаа шаттарда Плейкуда,
Меконг хемнин уунда —
Митхода болгаш Кантхода,
ортаа эрик намызында мону
төвү Фантхетте чеде бер-
ген деп, Франс пресс аген-

тиледик корреспондентизи
дамчылган.

ВДР-нин, МВР-ниң Рево-
люстуг түр чазаның, АНШ-
ның болгаш сайгон адми-
нистрациязының төлээл-
чилеринден тургустунган
дөрт талагы каттышкан
шериг комиссиясы контроль
бөлүктөрүн база чоруткан.

Парижге январь 27-де ат
салган дугуржулганы эзу-
гар Мурнуу Вьетнамда бо-
дунуң бүгү шериг бааза-
ларын бузуу эгелээринче
америк таланы ВДР-ниң
төлээлчизи дөрт талагы
каттышкан шериг комис-
сиязының составында кир-
ген төлээлер удурутуучула-
рының Сайгонга болгаш ку-
ралыга кыйгырган. Мур-
нуу Вьетнамдан шериг-
лерин бурун үндүрериниң
графикин АНШ кирип
деп ол төлээлчизи база са-
налдаан.

Польша Улус республика

Атомну тайбың сорулгаларга ажылаар
талазы-биле Совет Зинели улуг чедиш-
киннери чедип алганы билдингил. Ол
бо талазы-биле дуржулганы аны-дуңа чоут-
тарга дамчыдып берип турар. Совет
спецалистер-биле кады ажилдавышкан,
Варшава атомуг энергия шийинчээр ин-
ституттун чанында ПУР-да ийи дугаар
«Мария» дээр атомуг реакторну кылып
турар. Ол 30 муң киловатт күчүлүг чаз
реакторнуң күчүзүн сөзүрүдир 60 муң

киловатт чедирип болур болгаш ол инсти-
тутка-даа, чуртукт өске-даа эртем-шинчи-
лел-даа черлеринге шийинчел ажилдарын
кылырынга ажылаттынар. «Мария» дээр
реактор 1974 чылдың төнчүзүнде ажилдап
эгелээр.

ЧУРУКТА: «Мария» реакторну туудуп ту-
рар шөлдө.

ЦАФ—ПЧА агентиледик фотозу.

Шалыпчы ажилдың хүннери

ХАНОН. СЭТА-ның корр.
С. Афонин биле А. Минеевтиң
дамчылганы:

Эртен сав-биле чаа чылдың
кедигинге холбаштыр база
Вьетнамга дайынны сокса-
ды болгаш тайбынны кат-
тап тургузар дугайында ду-
гуржулганы эзу-гар Мурнуу
Вьетнамда болгаш ку-
ралыга кыйгырган. Мур-
нуу Вьетнамдан шериг-
лерин бурун үндүрериниң
графикин АНШ кирип
деп ол төлээлчизи база са-
налдаан.

Парижге январь 27-де ат
салган дугуржулганы эзу-
гар Мурнуу Вьетнамда бо-
дунуң бүгү шериг бааза-
ларын бузуу эгелээринче
америк таланы ВДР-ниң
төлээлчизи дөрт талагы
каттышкан шериг комис-
сиязының составында кир-
ген төлээлер удурутуучула-
рының Сайгонга болгаш ку-
ралыга кыйгырган. Мур-
нуу Вьетнамдан шериг-
лерин бурун үндүрериниң
графикин АНШ кирип
деп ол төлээлчизи база са-
налдаан.

Частың байырдалы — Тет-
тик келгенине холбаштыр
ВДР-ниң улауулу күш-ажыл-
чы көдүрүлүшкү — чуртук
катап тургузарының чаа үе-
чаады бооп турар.

Частың байырдалы — Тет-
тик келгенине холбаштыр
ВДР-ниң улауулу күш-ажыл-
чы көдүрүлүшкү — чуртук
катап тургузарының чаа үе-
чаады бооп турар.

Делегей конференциясы

ДЕЛИ. (СЭТА). Азия диотик чурттарын социал, эконо-
миктиг болгаш култура хожугадынын айттырларын
чугаладыр делегей конференциясы Делиде ажиттыган.
СССР-ийн эртемдер академияның чөө-чүк шийинчелиг
институтун директору Б. Г. Гафурова баштаган Совет
Эвээлениң төлээлери-биле кады ол конференцияның ажи-
лында 20 күрүнөң төлээлери кирип турар.

Ол конференция Индияның президентин И. В. Гари
чүгө чугалааш, үр болган шудургу демисежи коллективниң
түнелдеде колония дараалыгын кичилеринде хостаткан
Азияныг уластарының национ көдүрүлүшкүгө байыр
чедирген. Чүгө чер бөмбүрээниң бүгү уластары бодуң
хосталганы болгаш хамаарышпас чорукту чедип алганда,
Азияга, бүгү делегейге бижыг тайбың тургустувар. Ажаа
Индия бузүрүдир деп, президент демдегелээ.

Индияныг чазаның чазанын эзу-гар мыда абалының
аян-чоруун кылып чоруп турар, КНО-нун чыгыне секретары
К. Вальдхайм конференцияныг киришкелеринге байыр
чедирген.

Конференцияныг ажилы январь 8-ке чедир үргүчүдээр.

М. МЕДЕГЛЕЛ

ХАНОН. (СЭТА). Дөрт та-
лазыг каттышкан шериг ко-
миссияныг шериг төлээл-
риниң удурутуучуларын
Сайгонга болгаш баштайгы ху-
ралына Мурнуу Вьетнам
Республиканың шериг төлээ-
лерин удурутуучу генерал-
лейтенант Чан Ван Ча дайы-
ны соксадыр дугайында Па-

рижге ат салган дугуржула-
ны МВР-ниң Революстуг түр
чазаның хүндүлөр база
шыгыш сагыр шийир-
лиги, ол дугуржулганы бот-
тандыра дөш өске-даа тала-
лар-биле дем каттыштырып
ажылдарында белегин илер-
гейтээр.

